

"ORTAK PAZAR"DAN "İÇ PAZAR"A*

Çev.: Yrd. Doç. Dr. Turgut Turhan**

I. Sözlerime bir soru ile başlamak istiyorum: Acaba neden bir "İç Pazar"dan söz edilmektedir? Zira, "İç Pazar" kavramı, gerçekte "Ortak Pazar" kavramından farklı bir anlama sahip olmayıp, teorik olarak aynı anlama dahi gelmektedir. Ancak, Avrupa hükümetleri, Avrupa Parlamentosu ve Avrupalı işadamları farklı bir kavram kullanmaya ihtiyaç duymuşlarsa, bunun nedeni, Avrupa'nın birleştirilmesine yönelik ilk girişim olan "Ortak Pazar" fikrinin başarısızlığa uğramış olmasıdır. Gerçekten, "Avrupa Ortak Pazarı" fikri, bir yandan 70'li yıllardan sonra ortaya çıkan dünya ekonomik bunalımları, diğer yandan da "yeni endüstri devrimi" nedeniyle başarısızlığa uğramış bulunmaktadır.

60'lı yıllarda, Ortak Pazar büyük bir başarı sağlamıştır. Örneğin, Roma Antlaşmasından sadece üç yıl sonra gümrük birliği sağlanmış, 1965 yılından sonra Avrupa ülkeleri ortak bir tarım politikası izlemeye başlamışlar ve Almanya, Fransa, İtalya gibi ülkelerde, hayat seviyesi, her dört yılda bir iki katına çıkmıştır. Görülen bu ilk başarılarından sonra, Roma Antlaşmasında yer alan endüstri, taşıma ve benzeri alanlarda da ortak bir politika izlenmeye çalışılmıştır.

Erken ulaşılan bu başarılar nedeniyle iyimser olan Avrupalılar, sadece on yıl içinde, gerçek bir ekonomik ve parasal birlik olarak Ortak Pazarı tamamlamaya karar vermişlerdir. Bu karara bağlı olarak, Ortak Pazarın on yıl içinde tamamlanmasını öngören program, 1969 yılında La Haye zirvesinde kabul edilmiştir. Eğer bu program gerçekleştirilmiş olsa idi, Avrupa Para Birliği 1981 yılından beri kurulmuş olacak ve bütün Avrupa vatandaşları, günümüzde, cephelerinde "Av-

(*) Avrupa Parlamentosu Hukuk Müşaviri ve Avrupa Parlamentosu Danışma Bürosu İkinci Başkanı Prof.Dr. **Jean-Louis Burbhan** tarafından 4 Mayıs 1988 tarihinde A.Ü. Hukuk Fakültesi Şeref Salonunda verilen Fransızca konferans metninin çevirisidir.

(**) A.Ü. Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

rupa parası" taşıyacaklardı. Ancak, 1988 yılında olmamıza rağmen, her Avrupalı, cebinde kendi millî parasını taşımaya devam etmektedir.

Nihayet, 60'lı yılların sonunda, Ortak Pazarın doğru yolda bulunduğuna ve parlak bir geleceğe sahip olduğuna inanan üye devletler, bu iyimserlikleriyle, üç yıl süren görüşmelerden sonra, İngiltere, Danimarka ve İrlanda'nın da Ortak Pazara girmesini kabul etmişlerdir.

II. Ne yazık ki, 70'li yıllar, özellikle 1973 ve 1979'da yaşanan ekonomik bunalımlar nedeniyle, genç Avrupa Topluluğu için zor yıllar olmuştur.

Dünya Ekonomisinin yaşadığı bu bunalımların temel nedeninin, petrol krizleri olduğunu söylemeye gerek yoktur. Gerçek şudur ki, Avrupa Topluluğu ve Topluluğa üye olan her devlet, özellikle Topluluk ekonomisinin dünyaya açık olması nedeniyle, bu bunalımlardan derin bir şekilde etkilenmiştir. Belirtmek gerekir ki, bu etkilenmede, üye devletlerin ortak bir Avrupa ekonomik politikası izlemek yerine, birbirlerinden farklı millî ekonomik politikalar izlemeleri de önemli bir rol oynamıştır. Örneğin Almanya gibi bazı zengin ülkeler son derece sıkı bir para politikası izlerken, başta Fransa olmak üzere, diğer bazı ülkeler de, son derece pahalı bir refah politikası izlemişlerdir. Bütün bu gelişmelere rağmen, Topluluk, üye devletler arasında meydana gelebilecek memnuniyetsizlikleri giderebilecek kadar güçlü kalmıştır. Örneğin, bu olumsuz gelişmelere rağmen, hiç bir üye devlet, topluluktan çıkma yolunda irade beyan etmemiştir. Ancak Topluluk, bütün bu güçlü durumuna rağmen, üye devletlerin kendi millî ekonomi ve endüstrilerini, komşu devletlerin ekonomi ve endüstrilerine karşı korumak için yeni tedbirler almasını da engelleyememiştir.

Yapılan bu açıklamalardan da tahmin edilebileceği gibi, Ortak Pazar üyesi ülkeler, 70'li yıllar içinde, "İki yüzlü" bir yeni korumacılık politikası benimsemişlerdir. Bu politika gereği, her üye devlet, gerçekte komşu ülkelere yapılan ithalâtı önlemek amacıyla, çevre kirliliğinin önlenmesi ve tüketicinin korunması bahanesiyle, ithalâtı önleyici yeni yasal düzenlemeler getirmiştir. Kuşkusuz ki, getirilen bu yeni düzenlemelerden bazıları, tüketicinin korunması alanında olduğu gibi, konuluş amacına hizmet edebilmiştir. Ancak, bu yeni düzenlemeleri getirmekle güdülen amaç, çoğunlukla, komşu ülkelere yapılan ithalâtı kısmak yoluyla, millî üreticileri korumak olmuş-

tur. Örneğin, Alman hükümetinin yürürlüğe koyduğu "Biranın Saflığı Kanunu" Ortak Pazar ülkelerinin 70'li yıllar içinde izlemiş olduğu yeni korumacılık anlayışının güzel bir örneğini teşkil etmektedir. Zira Alman Hükümeti, çıkarmış olduğu bu kanunla, çok bira tüketen Alman vatandaşlarını kötü biralardan korumak bahanesiyle, gerçekte başta Danimarka olmak üzere, komşu ülkelere Almanya'ya yapılan bira ithalatını kısımak ve bu yolla Alman bira üreticilerini korumak istemiştir.

Belirtmek gerekir ki, izlenen yeni korumacı politika, sigortacılık ve bankacılık da dahil olmak üzere, Avrupa ekonomisinin bütün alanlarında kendisini hissettirmiştir. *Pal* ve *Pal-Secam* televizyon alıcıları ile, taşıt telefonlarının bazı ülkeler tarafından ithalinin yasaklanması bunu açıkça gözler önüne sermektedir. İşte bütün bunlar, Avrupalıların, Ortak Pazarın doğumundan otuz yıl sonra, Avrupa'nın bütünleşmesi fikrine neden, yeni bir itici güç vermek istediklerini ve bütünleşme yönünde yeni bir amaç etrafında toplanmak istediklerini açıkça ortaya koymaktadır. Bütünleşme fikrini verilen yeni itici güç ise, Ortak Pazar yerine İç Pazar'ın gerçekleştirilmesi olmuş ve Topluluğa üye ülkeler, günümüzde İç Pazar'ın gerçekleştirilmesi amacı etrafında toplanmışlardır.

III. Belirtmek gerekir ki, Avrupa ülkelerini, 80'li yılların başında, İç Pazar'ı kurmak suretiyle ekonomik bütünlüğü sağlama yolunda karar almaya yönelen diğer bir önemli neden daha vardır. Bu nedenle, Avrupa endüstrisinin, yeni teknoloji alanlarında ve özellikle iletişim teknolojisi alanında gerilemekte ve giderek çökmekte olmasıdır. Bu çöküşün kendileri ve Topluluk için ne kadar tehlikeli olduğunun bilincine varan Avrupa ülkeleri, İç Pazar'ı gerçekleştirmek suretiyle, Topluluğu, içine düştüğü bu ekonomik bunalımdan kurtarmak istemişlerdir.

Söyle ki, dünyamız üç endüstri devrimi görmüştür. Bunlardan birincisi 18. yüzyılda buharlı makinelerin icadıyla, ikincisi 19. yüzyılda elektriğin keşfi ile yaşanmıştır. Üçüncü endüstri devrimi ise, içinde bulunduğumuz yüzyılda gerçekleşen ve günümüzde de yaşanmakta olan iletişim teknolojisi ve özellikle bilgisayar devrimidir. İşte ilk önce Avrupalı işadamları ve politikacılar, daha sonra sokaktaki Avrupalı, Avrupa'nın bu üçüncü endüstri devrimini kaçırdığını düşünmüştür.

Üçüncü endüstri devriminin 70'li yıllar içinde Japonya ve Amerika'da ortaya çıkmış olduğunu burada sizlere anlatmaya gerek yok-

tur. Buna karşın, burada size, bazı Avrupalı parlamenterler tarafından hazırlanan ve üçüncü endüstri devrimi karşısında Avrupa'nın ne kadar kötü durumda olduğunu gösteren bazı raporlar hakkında bilgi vermek faydalı olacaktır.

Örneğin, bunlardan *Michael ALBERT* ve *James BALL*'un 1982 yılında hazırladığı raporlar, Avrupa'da akıl almaz miktarlara ulaşan lüzumsuz masrafları ortaya koyması nedeniyle, başta Fransa olmak üzere, bütün Avrupa ülkelerinde derin yankılar uyandırmıştır. Bu raporlara göre, Avrupa'da sınır formaliteleri yılda 12 milyar dolar, millî standartlara uymak için yapılan teknik ayarlamalar yılda 50 milyar dolar ve millî pazarların yetersiz hacimleri de yılda 10 milyar dolarlık bir kayba yol açmaktadır. Aynı şekilde, Avrupa Parlamentosu üyesi *Sir CATHERWOOD* tarafından hazırlanan daha yeni tarihli diğer bir rapor da, Avrupa'da doğrudan veya dolaylı olarak yapılan lüzumsuz masrafların miktarının yılda 120 milyar dolar tuttuğunu ortaya koymuştur. Topluluğun yıllık bütçesinin 40 milyar dolar olduğu düşünülürse, formalitelerden doğan lüzumsuz masrafların ne kadar korkunç boyutlara ulaştığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Hazırladığı raporla Topluluk ekonomisinin sıkıntılarını ortaya koyan *Michael ALBERT*, günümüz Avrupa Topluluğu'nu, ekonomik ve politik bakımdan, bölgelerarası sınırların mevcut olduğu devrim öncesi Fransa'sına ve kırktan fazla küçük devletin birbirlerinden sınırlarla ayrılmış olduğu 1850 öncesi Almanya'sına benzetmekten de kaçınmamıştır. Gerçekten, eski Avrupa haritasında yer alan devletler günümüzde de var olsalardı, yaklaşık elliden fazla devlet birbirinden fiziki sınırlarla ayrılmış olacak ve bu sınırlarda gümrük kontrolü yapılmaya devam olunacaktı.

ALBERT'in hazırlamış olduğu rapor, Avrupalıların, Topluluğun içinde bulunduğu ekonomik durumun ne derece kötü olduğunu anlamalarına yardımcı olmuştur. Öyle ki, bu raporla birlikte, işçi sendikaları dahi Toplulukta hüküm süren işsizliğin temel nedeninin, geniş bir İç Pazarın bulunmaması olduğunu düşünmeye başlamışlardır. Bilindiği gibi, Toplulukta halen 17 milyon kişi işsiz durumdadır ve bu rakkam, Topluluğun faal nüfusunun % 10'nu meydana getirmektedir.

IV. Topluluk, varlığını tehdit eden bu tehlikelere karşı ekonomik ve politik düzeyde olmak üzere iki yönden tedbir almaya çalışmıştır.

A) Ekonomik düzeyde alınan tedbir, Avrupa Komisyonunun öngörüsü üzerine, 1992 yılına kadar "İç Pazar"ın tamamlanması olmuştur. Avrupa Komisyonu, bu öngörüsünü, "1992 Yılına Kadar İç Pazar'ın Tamamlanması" başlığını taşıyan "Beyaz Kitap"ta yayınlamıştır. Buna göre, 1986 yılından itibaren getirilecek olan 320 den fazla direktifle, Avrupa ülkeleri arasındaki fiziki, teknolojik ve mali sınırlar kaldırılacak ve 1992 yılında, yaklaşık 320 milyon insana hitap edecek olan "Büyük İç Pazar"ın kuruluşu tamamlanacaktır.

B) Politik düzeyde alınması düşünülen tedbir ise, Avrupa Parlamentosu tarafından hazırlanan ve Avrupa'nın, Amerika Birleşik Devletleri gibi, bir tür "federasyon" olmasını öngören teklifin benimsenmesi olmuştur. 1982-1984 yılları arasında *SPINELLI* tarafından hazırlanan bir rapora dayanan bu teklif, bir tür "Avrupa Anayasası" olarak Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanmış ve 12 üye devletin hükümetine gönderilmiştir. Bu durumda, "federasyon" şeklindeki birliğin kapısını açacak olan anahtarın, hükümetlerin elinde bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Gerçekte, *SPINELLI* raporuna dayanan bu teklif, Danimarka hariç olmak üzere, İtalya, Almanya, Fransa ve Benelux gibi Kara Avrupası ülkeleri tarafından hareketle desteklenmiştir. Ancak İngiliz hükümeti, *SPINELLI* stratejisinin, İngiltere'yi Topluluktan soyutlayacağı gerekçesiyle, teklifi desteklememiştir. Ayrıca, mali hizmetler sektörünün daha liberal bir yapıya kavuşturulmasını isteyen İngiliz işadamları ve mali kuruluşları da, teklif aleyhinde lobi faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Bunun üzerine, İngiltere, sadece belli konuları kapsayan genel bir antlaşmaya gidilmesinin daha uygun olacağını savunmuştur. İşte, Avrupa'nın politik statüsünün belirlenmesi konusunda, Kara Avrupası ülkeleri ile İngiltere arasında ortaya çıkan bu uyumsuzluk, sonunda "Avrupa Tek Senedi"nin hazırlanarak kabul edilmesine yol açmış ve Avrupa Tek Senedi, 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe konmuştur.

Belirtmek gerekir ki, henüz bir "Avrupa Anayasası" niteliğinde olmayan Avrupa Tek Senedi, Avrupa Parlamentosu'nun yetkilerini arttırmak suretiyle, Topluluğun yasama sürecini eskiye göre iyileştiren ve ileri götüren bir antlaşmadır. Ayrıca, Avrupa Tek Senedi, ekonomik ve sosyal işbirliği, para ve maliye, araştırma ve teknolojik gelişme, çevre ve politik işbirliği gibi alanlarda da, Topluluğun yetkilerini genişleten bir belgedir. Ancak, eğitim, kültür ve ortak savunma gibi alanların "tabu" sayılarak Senede dahil edilmemesi ve bu alanlarda

Topluluğun nasıl bir politika izlemesi gerektiğinin ortaya konması, Avrupa Tek Senedinin en önemli eksikliğidir.

Avrupa Tek Senedi, kuşkusuz Avrupa Birliği'nin sağlanması yönünde atılmış olan önemli bir adımdır. Ancak, Senette yer alan hükümlerin yerine getirilmesi halinde dahi, Avrupa Birliği'nin gerçekleşmesi konusunda, tatmin edici sonuçlara ulaşılabilip ulaşılamayacağı şüphelidir. Nitekim bu nedenle, bir çok Avrupalı, daha şimdiden, özellikle politik alanda, 1992'den önce yeni bir adım atılmasının kaçınılmaz olduğunu düşünmektedir. Bu yeni adımın atılacağı yer de, kuşkusuz, 1989 yılında yapılacak olan Avrupa seçimleridir. Gerçekten, bu seçimlerde, 1789 Fransız Devriminin "kurucu meclis"inin teşkil edilmesini engelleyen hiç bir neden yoktur. Her halükârda, gelecek yıl için seçilecek olan yeni Avrupa Parlamentosu'nun bu konuda daha cesur ve daha atılgan olacağını düşünmek mümkündür.

V) Sonuçta, Avrupa'nın bütünleşmesi konusunda iyimser olmamızı sağlayan üç temel neden vardır:

1. Herşeyden önce, üye ülkeler Topluluğun genişlemesi ve büyümesi hususunda, günümüze kadar bir anlaşmazlığa düşmemişlerdir. Bu nedenle birçok ülke, Topluluğa kabul edilebilmek için başvuruda bulunmaktadır.
2. "İç Pazar" fikri, bazı ülkelerin direnmesine rağmen, birçok Avrupa ülkesi tarafından benimsenmiştir.
3. Nihayet, çok daha önemli bir neden, Avrupalıların, "Avrupa Birliği"nin gerçekleşmesi yönünde duydukları arzu ve istektir. Başta Fransızlar ve Danimarkalılar ve hattâ, İşçi Partisi ve işçi sendikalarıyla İngilizler, Avrupa Birliği'nin kurulmasını istemektedirler.

Bütün bunlar, sizin de, fizikî sınırlar olmaksızın 320 milyon insana hitap edecek olan "Büyük İç Pazar"a hazırlanmanız için yeterli nedenlerdir.

Birleşik Avrupa! Bir gün bunu gerçekleştirebileceğimize tüm kalbimle inanıyorum.